

CENTRE CATALÀ DE SABADELL

MANIFEST

DOCUMENTS COMPLEMENTARIS

SETEMBRE 1887

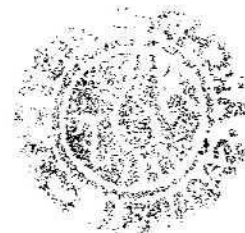
SABADELL

IMPREMTA Y LITOGRAFÍA DE JOAN COMAS FAURA

CARRER DE CAPMANY, 18, RAMBLA, 70

1887

MANIFEST

MANIFEST

COMPATRICIS:

Fa una pila de días que s' están debatent en lo camp catalanista delicadíssimas qüestions de principis que han ocasionat per desgracia lamentables extréms ben difícils de preveure.

Vosaltres hauréu pogut donarvos conte segurament de las tals qüestions sols d' una manera incerta y vaga per las conseqüencias que al exterior han tingut, pero absolutament impossible es que ab tota minuciositat conegués sas causas y sos efectes, que es necessari passin al vostre domini, ab l' objecte de que may vos ocorri acusar injustament de sa existència á aquesta Associació, que per forsa ha degut pendre en ellas una part molt mes activa de lo que hauría desitjat.

Pera probarho aixís publicuém avuy aquest MANIFEST, destinat á enterarvos de lo que ha passat respecte d' aquest assumpto que ha cridat l' atenció general, y á explicarvos la conducta del nostre CENTRE, que ha cregut cumplir son deber al defensar lo *Programa* que va adoptar com á propi desde 'l día de sa creació. Seguirém l' ordre cronològich

en tot lo succehit, apuntant abans algunes lleugeres consideracions sobre las circumstancias de formació y manera de ser del Catalanisme en esta ciutat, á fi de que serveixin després de sòlida base als fets que 's vagin consignant. (1)

*
* *

Sabadell es, com tothom sab, un poble eminentment fabril: y aquest caràcter distintiu l' ha tingut sempre tan arrelat y tan fondo que, no sense rahó, ha ocasionat que moltes vegadas se 'l saludés ab l' honrós títul de *Manchester Catalana*.

La industria es la única font de riquesa que ofereix digna de ser presa en consideració; y, si no fossin las necessitats de la vida tan imperiosas com son en la realitat, potser la nostra ciutat no tindria en son recinte mes que fàbricas y magatséms destinats á la elaboració y venda respectivament dels productes industrials.

Desitjós no més Sabadell de treballar, y de treballar vertiginosament, al pas que uns de sos fills sondejan lo mes fondo del cervell para tréuren de tal sagrari las mes novas y afalagadoras solucions de la admirable teoria de teixits, los altres expremen tot l' enginy y la forsa que en son privilegiat organisme hi depositá l' espléndida naturalesa pera portar á la práctica aquellas solucions, executant definitivament y al través de mil operacions diverses la maravillosa tela de vestir, destinada á pregonar per tot arreu l' em-

(1) Aquestas consideracions han de ser necessaries sobre tot pera aquells que desde fora estant llegeixin aquest document, los quals no dubtem han de esser en gran número ja que las divergencias en ell esclaridas interessan y deuen interessar á tots los bons catalans.

presa y activitat d' un poble que sab honrar-se á sí mateix.

Lo seu desfici en aquesta part ha sigut tant grant que ha anulat sempre tota formal iniciativa que en altre sentit pogués tenir per la seva importancia y representació; y d' aquest desfici, sens dupte, prové que s' hagi trobat fins ara corcada llastimosament pel mes extremat indiferentisme.

Es ben cert: Sabadell, que en la vida material s' ha presentat tot hora baix lo simpátich prisma d' un poble actiu y treballador, en la vida de las ideas ha sigut en sa generalitat, desde molts anys á n' aquesta banda, gayre be del tot indiferentista, y ni tan sols s' ha preocupat gran cosa de las duptosas intencions dels partits que mes destorbs han oposat á sa bona marxa.

De natural extremadament práctic, may ha volgut cuydarse poch ni gens del curs de la política, per que l' ha considerat equivocadament de secundaria influencia en sa major ó menor prosperitat, y quan li han parlat d' organitzar-se en *comités* destinats á propagar una ó altra fracció de las innumerables que s' han creat pera esser *procuradoras* del Estat, ó ha renunciat á ferho burlantse de tan inútil feyna, ó be si hi ha accedit ha sigut de qualsevol manera, sense conviccions y prenentho á broma com un passatemps de cap mica d' importancia.

Partidari sols de que se li respectessin y protegissin sos interessos, ni sisquera ha volgut capficarse ab los graus de llibertat que ha tingut Espanya segons los governants, y fins, sensible es dirho, ni tan sols s' ha volgut recordar de que perteneix á una regió que ha vist atropellats tots los elements integrants de son caràcter y sa dignitat, patrimoni de válua tant ó mes grant que 'ls propis interessos materials.

De arreladas conviccions proteccionistas no més y aquestas guiadas encara per un llògich egoisme, poch ha pensat Sabadell al enviar sos Diputats á las Corts si devían defensar ó no cap dret oprimit ó cap llibertat atropellada, ja que ell únicament s' ha cuydat sempre d' encarregárloshi al posar l' Acta en sas mans que sobre tot defensessin com á lleons, cas de ser amenassada, la seva Industria, primera y essencialíssima condició pera poder afanyarse una honrada subsistencia l' inmensa majoría de sos habitants.

Ab tal exclusiva preocupació, aná Sabadell augmentant en riquesa y benestar fins al punt de trovarse en un estat de floreixement tan envejable com lo podían permetrer sas circumstancias especials.

Precís es confessarho: devant de tal manera de pensar ¿podía intentar res en ell lo Catalanisme sense recullir desenganys? ¿era probable que fes adeptes y obtingués bona acullida en un lloch en que prosperavan los interessos materials; considerantse ja aquestos com á suficients pera constituhir la sola trascendental aspiració de la existencia? Evidentment que no. Per tal causa 'l Catalanisme esperá que 'ls aconteixements, que tenen una forsa incalculable, portessin épocas diferentas; y esperá sense impaciencia, puig sabía que desgraciadament no havían de trigar.

Aixís fou: arribaren las tals épocas. Las desbaratadas gestions de Govern mes atents á sos propis capritxos que als interessos de sos administrats han convertit en estat de crissis l' estat de floreixement. Convenis suicidas negociats per Espanya ab nacions estrangeras han arrastrat l' Agricultura, l' Industria y 'l Comers á una gravíssima malaltía que ningú sab com acabarà; y 's necessita tenir tota l' assombrosa serenitat del que defensa l' última trinxera pera no

donarse á partit y caure extenuat al peu del únich canó que 'ns falta descarregar.

Posat en aquesta situació, Sabadell ha comensat á pensar ja en sa desdítja y en los que l' han causada consciement. S' ha recordat de la felicitat d' abans que han destruit caps plens de vent é inteligencias vuydas de sentit comú, y al fer dolorosas comparacions entre l' *ahir* y l' *avuy* ha malehit la seva passivitat devant de la cosa pública, ab la qual potser, sense volguerho, ha contribuït en molt á sostenir als seus implacables enemichs.

Fentse cárrech á las horas de la cridoria que tots los centralisadors han dirigit sempre á la nostra regió, ha vist ben clarament que aquesta may ha sigut considerada ab lo carinyo fraternal que li correspon, venint á desempenyar no més dintre d' Espanya un paper idéntich al del bescantat y perseguit *manxaire*, que ab tanta inspiració descrigué lo genial autor dramátich don Frederich Soler en sa aplaudidíssima obra *Lo Ferrer de Tall*.

Tractat sobre tractat y per afegidura insult sobre insult: lleys aranselarias perjudicials y com á torna continuats impropis contra la nostra Patria. L' un en plenas Corts moteja un día als dignes fills que la defensen ab lo pompós títol de *petroleros catalanes*, y al poch temps ja 'n surt un altre afegint en lo mateix lloch que la tal regió ve á ser com l' *eura* que está arrapada al arbre d' Espanya pera xuclarne d' ell tota la sava que corre per son tronch: aixó, sense contar encara ab la *ilustre* colla de *personatges* lliure-cambistas que 's passejan tot hora per Madrid discursejant en *meetings* y reunions *teatral*s contra la que ells ne diuen *egoista* y *explotadora* Catalunya.

Es á dir, Sabadell ha pogut convencers sobradament

de que ja no pot esperar res dels que constanment han fingit que l' estimavan y protegían, y ha tingut l' horrorós desengany de veurels á tots estretament units pera arrebas-sarli 'ls fruyts que ell havia sabut guanyarse ab la suhor del seu front, units precisament ab entussiasme, monárquichs y republicans, prescindint en tal cas fins de las mes notables divergencias que poguessin tenirlos allunyats y dividits.

Consequència de tan amarga lliçó es que en lo mes íntim de son ser está operantse un cambi radicalíssim, al calor del qual han comensat á pensar en las ideas catalanistas, que portan en son sí l' únich remey possible pera las sagnants feridas de que s' está queixant tot lo país.

Baix tals auspicis, donchs, se creá lo CENTRE CATALÀ d' aquesta població com á SUCURSAL del de Barcelona. Y ara preguntém nosaltres: ¿S' ha de duptar ni un moment tan sols quina devía ser forsosament la nota mes culminant del programa de la nova Associació? O mellor dit: ¿Se pot discutir ni sisquera quin havia de ser lo ressort mes poderós que á tots los excités á favor de la causa ó 'l llas mes espontani é indisoluble que 'ls retingués dessota la mateixa bandera? No, la tal nota culminant, lo tal ressort mes poderós, lo tal llas mes espontani é indisoluble eran evidents, innegables, saltavan á la vista y consistían racionalment en la guerra mes encarnisada als partits polítichs causadors de la miseria y degeneració d' Espanya.

No vol dir aixó que al costat d' aquest principi enterament negatiu, nos olvidessim allavors, ja curats en gran part de la nostra indiferencia, de colocarhi també los altres principis positius que informan lo Catalanisme; pero si vol dir que aquella antipatía, aquella repulsió, aquell aburrimient als autors del nostre malestar eran lo fonament princi-

pal de las nostras conviccions al abrassar la causa de la Patria.

Y aquestos sentiments envers los partits espanyols s' estengueren també á las ideas per ells representadas, per qual motiu ab tota l' ánima establirem pera 'l nostre CENTRE una complerta ausencia de colors, considerantla com á condició essencialíssima pera la propaganda d' un sistema regenerador.

De tal manera nasqué y ab tal modo de pensar ha continuat la nostra Associació fins ara. Cada cop que 'l Centre de la capital ha fet un acte important, nosaltres l' havém secundat en lo possible, y hem sollicitat, en cambi, son ausili cada vegada que s' ha jutjat necessari ó convenient. En totas las manifestacions que hem fet en nostra marxa, havém proclamat sempre, sense exceptuarne ni una, las bases complertas del programa catalanista; però sempre nostra predilecta manía ha sigut atacar cara á cara á tot lo que de lluny ó d' aprop semblés tendencia política de partit, porque ho hem cregut de resultats inútils y funestos al mateix temps.

Per política ja 'n tením prou ab la nostra que es ben noble y ben trascendental desde 'l moment que aspira á regenerar los cossos aclaparats de totas las regions de la Península, y prescindeix de sistemas monárquichs ó republicans que tan poden tenir de bó com de dolent, de lliure com d' autocrátich, segons las mans que 'ls haigin de posar en vigor.

Vetaquí, donchs, las opinions dels catalanistas d' aquesta ciutat, iniciadors y sostenidors de la *que era* SUCURSAL del Centre Catalá de Barcelona.

En tal situació 'ns trobavam quan de sopte nos va sorprendre extraordinàriament veure en un periòdich de la capital una comunicació del *Centre Català* de Barcelona al *Centre Escolar Catalanista* en la que 's sentava que las Associacions patriòtiques devían tenir matissos ó colors polítichs avansats ó retrógados en conformitat ab las poblacions en que viuen.

Tal afirmació del tot estranya pera nosaltres nos posá en guardia y 'ns obligá á que particularment investiguessim los fonaments que la sustentavan; de lo qual ne traguérem en clar que era sencillament una nova teoria del President del *Centre* de Barcelona, de cap manera acceptable ni aceptada pels que sempre han sostingut lo verdader Catalanisme, no provinents ben cert de cap dels partits polítichs que vegetan ó aspiran á vegetar á la sombra del país.

Sapiguérem al efecte que tals ideas y altres per l' estil havían sigut emitidas ja ab anticipació en un *Programa de Presidencia*, y que no portavan la candidés del que desinteressadament observa sinó la intenció preconcebuda de qui afirma 'l que li convé (2). En tal convicció y veyent que al

(2) Un dato que en alt grau nos persuadí de que 'l *Centre Català* de Barcelona portava algún fi determinat al marcar certas sospitosas insinuacions, fou lo que 's desprén del següent *suelto* que llegírem en lo número de *L' Arch de Sant Martí* que correspon al 21 de Juliol. Son context, que sapiguém nosaltres, encara no ha sigut per ningú autorisadament desmentit. Diu aixís:

«Lo pasat dijous al vespre cridava la atenció dels transeunts pel carrer de Fernando y passatge del Crèdit, una gran gatzara de crits, riallas y cant, acompanyat de guitarras y bandurrias. Un de nostres redactors s' aturá per escoltar, després d' haverse consensuat de que ere al Centre Català ahont la festa 's celebrava, y sentí un chor entusiasmat ab las malaguenyas y peteneras, que terminá ab la marsellesa.

Buscant lo motiu de semblants a'egroys, no poguérem atinar en res més sinó en que era 'l dia 14 de Juliol, aniversari de la revolució francesa y que la turbulenta minoria del Centre procedent de la que 'n diuen partit avansat madrileny, celebrava 'l triunfo de la llibertat revolucionaria.

nostre CENTRE se li atribuía d' una manera directa la taca de estar influhit per un determinat color, creguerem del cas protestarne de veras y aprofitarem aquella ocasió pera fixar una vegada mes las nostras opinións complertament allunyadas de las dos tendencias absolutista y demagógica, tan odiosas l' una com l' altra é igualment perjudicials al benestar de Catalunya.

Al efecte remeterem al President del *Centre* de la capital un ofici (3) expressant la nostra manera de pensar y sentir en lo de la puresa de las Associacions catalanistas y ferem públich, ja que pública havia sigut també la desdixada afirmació de que 'l nostre CENTRE devía tenir un determinat matís al exterior, ab las consegüents majorías y minorías en sa interioritat. Ab aquesta conducta prudencialment seguida, pensarem nosaltres, de segur que, ó be farém aclarir los conceptes que 'ns perjudican en un sentit que en res fereixi la rectitut de las nostras intencions, ó be logrerém qu 's rectifiquin per complert las novas teorías com una equivocació comesa en moments de poch acert, ó en últim cas alcansarém quan menos, si es que l' intenció de establir matissos persisteix, que quedí desautorisat lo qui ab ells vol desencaminar lo Catalanisme portantlo per viarany tan estrets que per ells no hi caben tots los catalans que volen seguirlo y ajudarlo en sa carrera.

Molt nos plau que aquella minoría donga senyals de vida y organisi festas com la que 'ns ocupa; nosaltres no poguerem assistir á la sessió del concell de aquell Centre en que 'l president degué descotillar son programa especial. ¿Van inclosas aquestas festas en lo *programa de la presidencia?*»

(3) Aquest ofici l' haurán vist ja probablement tots los llegidors d' aquest document, pero per lo que puga convenir lo torném á publicar al final, ab l' objecte de que se 'l tornin á mirar, reflexionantlo bé aquellas personas imparcials que no miran las cosas ab apasionament.

Tal decissió, que meresqué generals aplaudiments y acolorats elogis de las entitats que defensan exclusivament los drets y llibertats de la Pàtria (4), no mes trobá un irreconciliable enemich que l' acullí ab desprecis y recriminacions: fou lo mateix *Centre Catalá* de Barcelona que no estava pas disposat á aclarir ni á rectificar. Lo Consell General d' aqueixa Associació no sols rebé ab despit la comunicació nostra, no permetent que 's llegís en cap de sas sessions com si fos un document de borda procedencia, sino que acordá ademés, están segur de las intencions poch conciliadoras de son President, donar per ben fet lo que havía obrat y desitjés obrar sobre l' assumpto, suposantlo prou *entés* y *autorisat* en qüestió de Principis pera que sentés com á *gefe indiscutable* la marxa que devía seguir tot lo núcleo catalanista.

Ara be gera aquesta l' acullida que devía fer lo *LLIBERAL Centre Catalá* de Barcelona á una protesta tan mesurada, justa y digna de ser atesa com la nostra, que si per algo ha merecut unànims aplausos es per lo tó reposat en que está escrita? Certament que nó: pero 'l seu Consell General disposá lo contrari al jutjarla intemperant, ofensiva y fora de lloch, y ni sisquera volgué pèndrela en consideració, olvidant que sempre una agrupació te perfecte dret á ser ben respectada y deixant de regoneixer ab cega presumpció de superioritat que no van crearse las *Sucursals* del *Centre Catalá* de Barce-

(4) Entre las Corporacions que ab mes entussiasme nos felicitaran per aquesta decissió, devém mencionar especialment al *Centre Catalá* de Masnou, que 'ns va remetre una oportuna comunicació recalcant ab gran enteresa son criteri sobre la puresa del Catalanisme, que deu prescindir de colors polítics si vol arribar á port. Aprofitém aquesta ocasió pera manifestarli á aquell *Centre* lo mes viu agraïment per haver vingut á donarnos la ma en lo castell de las nostras conviccions, que may han de cambiar devant de ningú que pretengui falsificarlas pera desprestigiarnos.

lona pera subjectarse *estúpidament* á la *omnímoda* voluntat d' aquest que may ha tingut la *delicadesa* de convocarlas una sola vegada pera consultárlshi un *sol* assumpto per molt d' interés general que revestís (5).

Aixís las cosas se celebrá en aquesta població una vetllada literaria musical per lo nostre CENTRE, en la qual hi prengueren part com á poetes y oradors varios socis del *Centre* de Barcelona que havían figurat en algunas de sas festas oficials (6); y 's va solicitar l' assistencia á ella de totes las

(5) Respecte al particular, es molt curiós lo següent article dels Estatuts del *Centre Catalá* de Barcelona:

«Art. 13. Los Presidentes de las *Sucursals* y Societats unidas, *quan se trobin á Barcelona*, tindrán ven y vot en lo Consell General.»

Y dihem que es curiós per la sensilla rahó de que, segons d' ell se despren, las *Sucursals* no més tenen representació dintre del *Centre* de Barcelona, trobantse sos Presidents en la capital. Naturalment, donchs, no avisantlos may pera la celebració de las sessions, com que es difícil que ensopeguin la fetxa de qualsevulga d' ellas si van poch sovint á n' aquella ciutat, resulta que en efectiu lo dit article los hi concedeix inútilment los drets de concellers. Realment si la Direcció del *Centre Catalá* de Barcelona hagués guardat ab las *Sucursals* tota la consideració y respecte que ellas se mereixen tal cosa no huria succehit may ó quasi may perque tenint l' especial empenyo de anunciar las sesiones, no precisament cada vegada, sino en los cassos d' importancia, s' haguera colocat en una honrosa situació devant de totes sas ramificacions al exterior. En aquesta part, no sols no ha quedat be ab las *Sucursals* l' actual Direcció del *Centre* de Barcelona sino que hi ha quedat ben malament; y aixís devém dirho perque l' *única* vegada (segons notícia d' origen autorisar) que un President de *Sucursals* ha volgut fer valer los drets de conseller que 'ls Estatuts li concedeixen, aquestos drets li foren regatejats pel Consell ab gran energia. Tal acte tingué lloch en las darreras eleccions de Comissió Executiva en que si 'l President del *Centre Catalá* de Masnou, don Anton Sunyol, arribá á ficar son vot en l' urna corresponent fou gayre be á viva forsa y després d' una empenyada discussió sobre si podria ferho ó no, en la qual dit senyor defensá tant be sas atribucions que merescué de la majoria dels asistents un nutrit aplauso y molt expontánca felicitacions.

(6) Los oradors á que aludim en aquest párrafo son los senyors don Ferrán Alsina y don Sebastián Farnés que han desempenyat molt temps en lo *Centre* de Barcelona los càrrechs de Vicepresident de la secció d' *Industria, Arts y Oficis* y Secretari General de la *Comissió Executiva* respectivament. Lo primer prengué part ab general aplauso en lo célebre *Meeting* que la dita Associació de la capital va celebrar en lo Teatre de Novetats lo día 25 de Juliol de 1886 ab motiu de l' aprobació del *modus vivendi* ab Inglaterra; y 'l

Associacions y Periòdichs catalanistas comensant per l' esmentat *Centre* de la capital. Aquest últim devem creure que no rebé l' invitació d' aquella festa (7), y en lloch de cerciorarse de si realment s' havia expedit ó no, va donarse tot seguit per ofés, prenent tal desatenció (que no existia) en acta pera ferne l' us convenient al presentarse una ocasió oportuna.

Aquesta circumstancia degué exasperar més l' ánimo del President del *Centre* de la capital y en la contestació que dongué al nostre ofici abans referit (8), en lloch de rebatrens

segon ha portat algunas vegadas la veu d' aquell *Centre* en l' inauguració de varias *Sucursals*. Abdos mereixen gran consideració dels bons catalanistas per sos travalls y sa constancia á favor de la causa, may desvirtuadas per una sola nota discordant de mala fé ó de tendencias polítiques determinadas cap á un ó altre cantó.

(7) La invitació al *Centre Català* de Barcelona, á que aquí fem referencia, fou arrelgada y tirada al correu per los Secretaris de la nostra Associació lo mateix dia y en la mateixa hora que las demás que s' enviaren á totes las Corporacions y Periòdichs catalanistas. Lo Consell General infrascrit ha vist ab molta pena que s' hagi perdut precisament la que mes interessava arribés á son destino; y d' avuy endavant pera evitar que succeheixi may més una pèrdua tan sensible, precurará seguir en aquesta part la conducta del President del *Centre* de Barcelona que l' últim document que 'ns ha remés l' ha certificat previsorament pera que no sufrís un extravío.

(8) Devém fer avinent als nostres compatricis que aquesta contestació no se 'ns remeté á nosaltres per ofici, sent aixís que la comunicació nostra per ofici fou enviada al *Centre* de Barcelona. Si la coneixém y á ella podém referirnos, es per haverse publicat en lo *Butlletí* d' aquella Associació lo dia 6 d' Agost passat; y no se 'ns diga que sortint en lo dit *Butlletí* te ja caracter oficial, perque l' *Ajunt de Dissolució* de la nostra *Sucursal* havent sortit á llum en ell, se 'ns remeté al mateix temps per escrit y per cert ben certificat.

Aquestes rahons havém considerat que 'ns obligan á no reproduhir adjuntament la contestació que 'ns ocupa; pero per si no bastessin ellas, hi afegirém las següents, que son poderosíssimas: 1.ª Lo document es molt llarch y difús en termes que d' ell poch se 'n pot treure en clar; 2.ª No sols va dligit al nostre CENTRE sino també al Director de *La Renaixensa* y demás que han pres part en la dissensió que s' ha fet naixer ab motiu del Programa Presidencial, de lo qual ne resulta que la major part d' ell pera res nos interessa; Y 3.ª Es oficial y no oficial al mateix temps, ja que en ella l' President del *Centre Català* firma com á tal y al mateix temps parla y 's refereix á la seva vida particular, que justifica sense que ningú li ataqués fins á aquella fetxa; lo que dona lloch á pensar seria-

los arguments que nosaltres havíam establert á favor de la puresa de las Associacions, va dirnos solsament que no havíam meditat abans d' empéndrela la conducta seguida, essent no més la nostra pretenció 'l *girar una creuhada* entre las *Surcursals* y *Societats aliadas* contra ell y sos amichs d' ideas. Aixís, recorrent al pobre recurs de suposar en los demás una lleugeresa y mala fé que no podia provar, cregué haverse justificat ja del error que cometé al senyalar á dret y á tort los matissos polítichs, avansats ó retrógrados que motivaren la nostra protesta.

Y no 'n tingué prou de suposarnos lleugers y mal intencionats que 'ns acusá seguidament de falta més grave afeigint que, al voler que 'ls regionalistas respirin al exterior com un sol home, aspirém á convertirlos en *beneyts* ó *volterians esceptichs de mala mena*, y al condenarlos á no tenir un matis ó altre polítich, desitjém igualarlos á *aquellas ánimas que ab tanta eloqüencia va imprecар lo Dante porque no havian fet mal ni be en aquestá vida*: afirmacions abdúas que no tenen res de llógicas, porque fins ara 'l Catalanisme ha respirat *al exterior* com un sol home y no ha estat pas un conjunt de *beneyts*: y fins ara 'ls catalanistas ab molts que no ho son, han prescindit de colors polítichs per haverlos considerat secundaris devant d' altres objectius mes precisos y no son pas *iguals* ni semblants á *aquellas ánimas imprecadas pel Dante*, ja que poden demostrar palpablement com han fet

ment que 'l senyor don Valentí Almirall no s' ha fet encara cárrech de que en sa personalitat deu distingir dos caracters, l' un com á President del *Centre* que va nombrarlo y l' altre com á simple individualitat, en qual terreny no deu revestirse de mes responsabilitats que la propia.

No obstant y aixó, de la part que 's refereix á la nostra Associació, nos en doném per entessos per mes que per la poca transcendencia que revesteix, ni sisquera valdria la pena d' ocuparsen.

algún be en aquesta vida. Qualsevol al llegir tals exagerats conceptes, creuria que 'l tenir una opinió política y desvetllarse treballant per son triomf en primer lloch, es una necessitat tan grant que sense ella 'l mon es impossible; y precisament nos trobém en un país que aixó ho experimenta tan al revés que fins la major part dels que sembla 's preocupan de tal cosa ho aparentan y fingeixen no mes ab segonas intencions, que quan varían ó desapareixen ocasionan lo consegüent cambi d' opinió ó l' abandono complet de la farsa.

Aqueixas rahons, en conseqüència, no 'ns convenseran pas de que 'ns haguessim equivocat: pero, en cambi, lo que sí 'ns persuadí ben fortament de que havíam posat lo dit á la llaga, fou l' apreciació del propi document en que se 'ns calificava de *reaccionaris* á nosaltres *mateixos* que pochs días abans havíam merescut del *mateix* firmant lo títol de *liberals* y *avansats*.

En efecte; tal lleugeresa de judicis sobre las entitats catalanistas que fins avuy s' havían honrat ab l' idea d' estar allunyadas de tots los camps polítichs, suposantlas ja adheridas á un d' ells ja fluctuants entre dos extrems tan llunyants com son l' *absolutisme* y l' *lliberalisme avansat* (9), nos acabaren d' obrir los ulls sobre 'l modo de ser del *Centre Català* de Barcelona. Lo vegerem allavors ab tota nuesa y esforsant la memoria, recordarem son origen y son primer período de vida; evocarem també la manera de pensar que

(9) Dihém *lliberalisme avansat* y no *lliberalisme* á secas, perquè essent aquest mot de caracter tan relatiu que pot donar lloch á moltes interpretacions y havent indicat lo President del *Centre Català* de Barcelona que 'l que ell desitja no es pas cap dels termes mitjos de tal relativitat, hem cregut necessari reformar l' expressió aquella pera precisar son valor, á fi de que no siga mal entesa.

tenia en aquell temps lo Director del *Diari Catalá* (10), actual President del *Centre* de la capital; y de tals consideracions deduhirem per fi que aqueixa Associació va crearla una sola personalitat á imatge y semblansa seua, pera que vingués á ser no mes com una especie d' escambell, sobre del qual pogués ferse veure, escoltar y respectar de tothom. Y aquest escambell, que era *vermell* al comensar á servir, y havia sigut *emblanquehit* exteriorment després, gracias á la voluntat de son senyor que vegé una agrupació pera explotar enamorada de l' ausencia de colors, ara ha comensat á perdre ja altra vegada la lleugera crosta blanca de sa superficie (no prou renovada siga per deixadés, siga ab premeditació), de lo qual n' ha resultat per desgracia lo relluhiment del color *vermell* als ulls del publich y com á natural conseqüencia la separació de son costat dels que hi eran per sa ausencia de colors.

Pero no es aixó lo mes sensible. Si cap y á la fi 'l *Centre Catalá* de Barcelona, tornant al punt de sortida, desitja proclamar que es lliberal y avansat y partidari de que Catalunya sols te un remey pera sos mals en las doctrinas extretas dels *grants tractadistas d' América y d' Europa*, y vol fer constar ben ferm, sense donar lloch á duptes, que en son sí hi caben fins los que son *reaccionaris*, pero hi caben tan sols pera fer esqueneta als *lliberals* y aguantar eternament l' escambell servintne de pedestals, y ambiciona en-

(10) Lo *Diari Catalá*, periódich que tingué gran ressó durant sa publicació era *avansat* en tot, en ciencias, en arts, en religió y en política. Durant l' época de son major entussiasme per cixos ideals, tothom tenia al *Centre* de Barcelona per una Associació que ballava al só d' aquell *Diari*. Quan mes tart morí aquest, lo dit *Centre* auá cambiant de vestit fins que, ab motiu del magnífich *Memorial d' agravis* que s' enviá al Rey Alfons XII, ingressaren en ell los catalanistas de sempre, y 'l feren simpátich á l' opinió pública per sa ausencia de colors polítichs, monárquichs y republicans.

cara mes fer saber á tothom que aixís los individus com las Corporacions que á sa influencia vulgan sometrers, deuen estar subjectes á l' arbitraria classificació de sa Presidencia, que al batejarlas ab los títuls de avansats, retrógrados ó separatistas, ja indicarà si han de ser elements actius ó passius dintre la causa; si tot aixó está en son ánimo en la nova campanya que ha emprés últimament, y vol *honrar-se* no amagantho á la vista de tota Catalunya (que tan desdixada ha de sentir-se ab l' encegament de sos fills), fagiho en bona hora y d' una vegada 'l *Centre Català* de Barcelona, mes torni á comensar sa tasca cas de ferho aixís, separant-se abans per sempre de tots los que á son costat estavan de bona fé somniant y treballant tan sols per la reivindicació de la Patria, que prou ne té de llibertats trapijadas que s' han de defensar.

Pero no li agrada tant noble procediment á n' aquella LLIBERAL Associació, y posant tot d' una en vigor los seus propòsits darrerament concebuts, preferí ja, al atribuir-se á si mateix un color determinat, imposarlo també als demés que no 'l necessitavan. Jo soch ó vull ser *vermell*, digué, pero aquestos y aquells y 'ls de més enllá també en son; los que no vullgan passar per *vermelles* es que son *negres*; y si n' hi han que pretenen no ser ni *negres* ni *vermelles*, pretenen un absurdo y son *beneyts* ó *volterians escéptichs de mala mena*.

Devant de tan extranya conducta que devía fer lo CENTRE CATALÀ de Sabadell? La contestació es llògica; separarse del tronch que li havia donat vida, porque no li sabia conservar aquesta en situació digna y decorosa desde 'l moment que volía falsificar l' objecte de sa creació.

Pero lo Consell General d' aquest CENTRE reflexioná

detingudament sobre la transcendència de resolució tan radical com necessaria y abans de portarla á la pràctica volgué posarse d' acort ab las demás Associacions y Periódichs de gran autoritat en lo camp catalanista, deixant á sa má l' elecció de procedir mes conforme ab la prudencia y l' oportunitat.

De tal consulta ne sortí un acort molt important destinat á esser lo llas d' unió entre tots los catalanistas, en la hipòtessis de que aquest lla pogués existir encara, y consistí en redactar unas bases generals sobre l' programa catalanista regonegut sempre per uns y altres, exposantlas á totas las Associacions y Periódichs defensors de la causa, inclós lo *Centre Catalá* de Barcelòna, á fi de que convenientment autorisadas y firmadas per tots ells, vinguessin á constituhir una acta de satisfaccions pera 'ls que s' havían considerat ofesos, d' una y altra banda en las qüestions promogudas per apassionaments mal olvidats (11).

Aixis, donchs, lo CENTRE CATALÁ de Sabadell, acceptant voluntariament un punt de transacció, després del lloch tan desayrat en que havían pretengut colocalo, y prescindint pera millor arreglo fins de contestar algunas infundadas acusacions que tenían fácil réplica, doná una prova més de sensatés y serenitat que han de justificarlo ben acabadament als ulls de tots los que no havían cregut prou reposada la seva manera d' obrar.

Ben inútil per cert fou aquesta bona disposició del nos-

(11) Aquestas bases no han pogut arribar á cumplir l' objecte proposat, perque 'ls últims fets ocorreguts y alguns datos particulars dels que no tenen volta de fulla, han obligat á comprendre de sobras que es impossible la desitjada transacció. No obstant, las bases están firmadas ja per *totas* las entitats *permanient* catalanistas y es probable que molt prompte surtin á llum pera coneixement del públich.

tre CENTRE. En efecte: pocs dies havían passat després de acordarse resolució tan transigent, y tot just s' estavan recullint las firmas convingudas, quan de bonas á primeras y sense cap precedent, reberem l' Acort de Disolució que 'l Centre de Barcelona havia prés envers la nostra SUCURSAL (12). Realment sorpresos é impresionats quedaren devant de mida tan autoritaria é inconvenient que tallava d' arrel totas las ilusións que poguessim tenir d' avinensa.

Pensar que la nostra Associació havia portat son esperit transigent fins al extrém de considerar per no escritas frasses y consideracions á ella poch favorables; pensar que fins en la defensa de las propias conviccions s' havia demostrat plena de prudencia á fi de no donar lloch á conceptes de censurable orgull; pensar que tot y haventse dirigit al nostre President per lo del Centre de la capital una carta particular tan provocativa com se vullga (13), en que 's demostravan intencions poch sanas y sentiments poch llohables, la nostra SUCURSAL continuava aferrada á l' idea d' un tracte amistós (que considerava molt difícil), no més ab lo desitj de no provocar divisions y evitar que 'l motejessin

(12) Lo present *Acort de Disolució* lo transcribim al acabament, pera que pogan mirar-se'l ab detenció 'ls nostres llegidors. Aquest *Acort* fou lo que reberem certificat del *Centre Català* de Barcelona després d' haver sigut publicat en un *Butlletí Extraordinari* sortit á llum expressament pera tal objecte. En lo mateix número del tal *Butlletí* hi vegé la llum també una incalificable amonestació á la *Sucursal* de Masnou, per havernos ajudat en nostra obra de *perturbació*; lo qual document fí una impressió del tot ridícula y ha sigut molt dignament contestada pel *Centre* de Masnou trencant tota mena de relacions ab lo de la capital.

(13) Aquesta carta y la contestació que merescué del nostre President no las publicuem en aquest folletó per ser purament particulars y per lo tant del domini privat: ab tot, devém manifestar que á son temps se donaren á conèixer ja á molts consocis nostres, puig se doná autorisació pera ferho aixís, y avuy mateix está disposat lo senyor Capmany á ensenyarlas als que trobantse en tal condició no las ha'gin llegit encara, podent passar pera tal objecte al seu domicili que se 'ls hi facilitarà en Secretaria á las horas de despatx.

per haver tirat impacienment la primera pedra; y pensar finalment que la nostra Associació havia obrat ab la major bona fé y noblesa possibles, tan sols pera alcansar com á únich resultat la *seca y capritvosa* decissió del *Centre* de Barcelona, disolguentla sense cap excitació preliminar, nos feu tan fonda impressió als infrascrits concellers que de prompte ni sisquera poguerem donarnos conte de lo que estava succehint.

Examinarem desseguida cuydadosament las pretengudas rahons en que 's fundava lo tal *Acort*, que com digueren molt bé alguns periódichs hauría pogut firmar lo mateix Czar de Russia, y de veras quedarem admirats dels innocents cárrechs que se 'ns feyan pera justificar determinació tan violenta. Perque, verdaderament, acusar *ara* al CENTRE CATALÁ de Sabadell per no haver demanat permís al de Barcelona ab l' objecte de celebrar un acte públich, essent aixís que *may* li n' havia solicitat pera cap dels que ha realitzat *anteriorment*, sense haver sigut molestat ni acriminat en lo mes mínim; y suposar que la nostra Associació ha volgut promoure una intencionada *perturbació* contra la de la capital, al defensar sa *atacada* puresa de principis; y referirse á la imperceptible circumstància d' haverse publicat un ofici en los periódichs algunas horas abans de ser rebut per la Corporació á que anava destinat; y agafarse, per fi, considerantlo argument Aquiles, al que 's funda en lo color retrógrado de la nostra *SUCURSAL*, deduhit solsament de la comunicació que li remeterem ab fetxa 26 de Juliol y del context dels discursos pronunciats en la vetllada del día 30 del mateix, aixís com dels antecedents dels oradors que en ella hi prengueren part (14); son cárrechs, tots ells, tan innocents y tan

(14) Respecte á l' acusació del color retrógrado de la nostra comunicació del 26 de Juliol y dels antecedents dels oradors que prengueren part en la vetllada del dissapte in-

fútils que ni sisquera mereixen la consideració de ser presos en sério y refutats detingudament.

Un sol d' ells, no obstant, té verdadera rahó de ser y aquest l' acceptém per bó, dadas las conclusions darrerament establertas. Efectivament, si existeix *desacort* entre 'l Centre de Barcelona y la nostra SUCURSAL, y aixís ho *confirma y sosté* aquell després de haver fet constar nosaltres que desprecíem tota classe de tendencias pera 'l Catalanisme, devant de tal desacort lo fonament ha sigut indiscutible pera obrar com s' ha obrat y la causa ocasional del *Decret Disolutori* complertament justa y digna d' elogi, per la evident incompatibilitat entre dos organismes que pensan tan diferentment com los aquí esmentats, amich l' ún y adversari l' altre

mediat copiém á continuació alguns atinats comentaris del acreditat diari de Barcelona *La Renaixensa* que s' expressa en los termes següents:

A la comunicació transcrita se la condemna per los amichs polítichs del senyor Almirall *[per son matís retrógrado molt marcat! Ahont es aquest color? En son segon párrafo en que diu lo CENTRE de Sabadell que no es ni avansat ni retrógrado y que NO vol caracterisarse ab CAP d' aquestos dos matissos per la sensilla rahó de sa inconveniencia é inutilitat? En lo párrafo tercer en que desprecia TOTA classe de tendencias, etc.? Será retrógrado pera 'l senyor Almirall y companys en lo párrafo quart, quan acrimina ab tota claretat y ab igual energia desde don Carles y Cánovas á las borratxeras de llibertat?*

¿Ho será potser al dir que tant se li 'n dona de que la cridoria de sos enemichs, sempre disposats á bescantarlo, uns cops lo tingan per avansat y altres per retrógrado? Será absolutista, será retrógrado, será carlista potser quan sosté que 'l que vullga ser absolutista y catalanista al mateix temps, no li fallarán pas bons costats si 's queda ab los carlins? O será que al senyor Almirall y als seus los ha ofés que se 'ls hi recordi, retxas-santla també, la fracció dels federals, autonomistas, sinalagmáticos y pactistas de Barcelona d' ahont vingueren?

Mes hi ha encara altra queixa contra 'l CENTRE CATALÀ de Sabadell, segons l' úkase del de Barcelona: *la significació y antecedents d' algun dels oradors.* ¿Qué volen dir aquestas paraulas? ¿Es que 'l CENTRE CATALÀ no vol pera Sabadell oradors, que han pres part també com á oradors en actes públichs del Centre Català de Barcelona? ¿De que 's tracta?

Ab tot lo manifestat creyém que no devém prosseguir y que 'ls catalanistas veurán clar l' apassionament y l' injusticia ab que s' ha portat aquesta qüestió.»

de la política de partit, obligada poma de discòrdia sempre entre 'ls que únicament deuen treballar per lo benestar y riquesa de Catalunya.

Posadas en tal punt y terme las cosas, fins devém agra-hir l' enérgica actitud del *Centre* de la capital, que ha suplert ab sa franquesa y decisió la nostra por y 'l nostre encomiment devant de l' opinió.

Ara podém dirho ja ben clar: estém separats de *criteri* ab aquella Associació y d' avuy endavant constituïrém un cos independent ab lo mateix programa d' abans, consistent en defensar los drets é interessos de la Patria, en obsequi als quals rebutjarém tot' hora qualsevol altra aspiració que puga comprometre son triomf, per considerarla proporcionalment á ells mesquina y despreciable.

Tal es, compatricis, lo resúm de tot lo que acaba de passar en lo camp catalanista referenment á la nostra Associació; y de tal embolich de cordas vos recomaném que 'n prengau sana experiència á fi de poder, ab coneixement de causa, obrar en vostra marxa ab lo major acert possible.

*
* *

Pero després de tot podríau preguntar vosaltres. ¿No n' ha sortit perjudicat mes que ningú lo Catalanisme de las dissenssions hagudas? ¿No n' ha sortit ell en primer lloch atacat per efecte d' una fonda dissidència? y en tal cas. ¿Quins son los dissidents?

A eixas preguntas vos contestarém de la manera mes sensilla. Impossible es negar que 'l Catalanisme n' ha reportat inconvenients de tals divergencias, pero en cambi també n' ha reportat inmensas ventatjas al evitar per medi de una

oportuna tria que se 'l pugui falsificar en l' hora menos pensada. Las sevas filas se veuen abandonadas per alguns que en ellas havían militat ab mes ó menos entussiasme, pero aquets, que son en número reduhit, ja 'ls coneixíam gayre be á tots per haver vingut del camp republicá federal, no del tot despullats encara de las preocupacions naturals á aquell partit; y en tal concepte si algo havém perdut, será lo menos pur que teníam. La causa nostra trobará á faltar l' innegable talent y positiva activitat d' un inspirador tan apte com l' actual President del *Centre* de la capital; pero, aixó sí, la trobará á faltar desde 'l precís moment en que s' havia empenyat en destruir la nostra obra al posarla al servey d' una determinada tendencia que fins ara havia procurat olvidar (15). Lo Catalanisme haurá vist fondres al costat seu una Associació tan important com lo *Centre Catalá* de Barcelona que ja havia darrerament arribat á popularisarse com á portantveu de las sanas ideas patrióticas y casa payral dels catalans de bona mena; pero l' haurá vist fondres, ben cert, quan ha comensat á desacreditarse per sempre mes ab una política mesquina y una conducta autoritaria, que han de censurar sense reserves tots los que verda-

(15) Pera que 's vegi si realment l' actual President del *Centre* de Barcelona, don Valentí Almirall, ha tornat á la manera de pensar que 'l caracterisava quan era Director del *Diari Catalá*, del tot renyida ab la verdadera tolerancia reproduhim al acabament del *Manifest* un de sos recents articles altament depressiu pera 'ls catalanistas catòlics, titolat *Irlanda*, que fou públich en son número del 7 d' Agost en lo valent periódich bisetmanal *L' Arch de Sant Martí* ab la següent nota aclaratoria:

«L' article que publicuem á continuació fou enviat fora de temps per son autor pera esser insertat en lo número extraordinari dedicat á Irlanda, però la Redacció no cregué convenient sa inserció fins á sa verdadera oportunitat per motius que tot bon catalanista compendrà facilment. Al publicarlo avuy hó fem pera que 's sápigam com opina l' actual President del *Centre Catalá* de Barcelona sobre 'ls drets que tenen los pobles á la seva autonomia segons sían protestants (*sic* reformats) ó catòlics. Inítil es dir que la Redacció no 's fa solidaria de cap de las ideas en ell expresadas.»

derament comprenen l'esperit de las nostras aspiracions.

Pera sintetisar en una paraula l'efecte que acaba d'experimentar lo Catalanisme, devém dir que s'ha *purificat*. Tenía elements que li feyan en l'actualitat ab sas intemperancias mes mal que be, y aqueixos elements los ha deixat ja á un cantó de sa vía, pera que emprenguin la *drassera* del seu gust.

Podrá ser que ells cridin y vullguin demostrar com dos y tres fan cinch, que son los verdaders catalanistas y portan lo millor camí de regeneració; pero 'l poble catalá ja 'n coneix alguns d'ells y sab que no sempre s'han presentat de la mateixa manera, lo qual dona mostra de la fixesa de sos ideals patriótics. Transigents un día, intransigents l'endemá, conforme ho han jutjat de conveniencia, ells han fet sempre la seva (encara que no tan be com haurían volgut), y nosaltres, segons las llunas, los hem vist mes ó menos bons catalanistas y disposats á olvidarse de son passat, sense atendre á que es inextinguible.

La dissidencia aparentment es, donchs, impossible d'evitar, pero en la realitat no existeix. Los *exclusivament* catalanistas quedan en los mateixos punts de mira que han tingut sempre, y 'ls que abans de ser catalanistas son ara *liberals avansats* constituheixen una agrupació apart que si no s'uneix ab los federalistas barcelonins de 'n Vallés y Ribot será per diferencias purament secundarias que no revesteixen importancia (16).

(16) En la contestació que 'l President del *Centre Català* de Barcelona dedicá al nostre CENTRE, *La Renaixensa*, etc., y que 's publicá en lo *Bulletí* d'aqueixa Associació ab fetxa 6 d' Agost, hi ha un fragment en que s' afirma que 'l senyor Vallés y Ribot *ha anat abandonant una per una las ideas d' en Pi y Margall pera acceptar las del senyor Almirall, apresas en los grants tractadistas particularistas d' América y Europa*.

Aixis las cosas, ni sisquera havém de dir, cas de mirarse l' excissió com una dissidència, quins son los dissidents. Be prou que ho sab tothom. Deuhen serho per forsa los que havían dit un sens fi de vegadas que al entrar en lo temple de las nostras ideas, han de deixar-se las opinions políticas á la porta y ara se n' han desdit; los que manifestaren un jorn que 'l Programa del Catalanisme devía excludir los colors polítics y avuy los han trobat á faltar: no devém serho pas nosaltres que encara sostením aqueixas afirmacions mateixas, fermes com una roca en nostres llocs y disposats á renyir empenyada lluyta ab qui vullga desvirtuarlas.

Després de tot, n' hi haurán que voldrán atribuhir á baixas passions y móvils despreciables la nostra actitud ab qui fins ara ha passat per autoritat de Catalanisme. Nosaltres ne protestém ja per endevant de judici tan pobre com mal intencionat. En nostre cor no hi cap gens de rencor pera ningú: deplorém, sí, moltíssim lo que ha passat, pero aixó no vol dir que de sas resultas nos hagi quedat ni una guspira de despit á sobre nostre.

Ben lluny d' aixó: si algún sentiment nos queda avuy en l' ànima sobre lo ocorregut, es lo de recansa per haver deixat á detrás nostre algún element mal aconsellat que tant hauría pogut fer encara per la causa á no deixar-se arrastrar per fatals corrents d' exagerada expansió. Precisament tothóm sab que 'l nostre CENTRE havia tingut una especial predilecció pel que allavors mes directament venia á ser lo *guia consentit* del Catalanisme desde la Presidencia del *Centre Català* de Barcelona, y tothóm sab també que la majoria dels infrascrits concellers l' havíam calurosament defensat una pila de vegadas dels que 'l volían creurer dis-

posat molt prompte á fer una evolució tan radical com la que ha fet. Nosaltres no podíam, donchs, estar de cap manera previnguts en contra de cap personalitat y tots los nostres actes han sigut forsa conseqüència de canvis tan imprevistos com perjudicials.

Queda aixís ben justificat lo procedir que havém seguit fins ara. D' avuy endavant. ¿Quín seguirem? Precisament lo mateix.

Vetllar per la personatitat de Catalunya y procurar son bé, junt ab lo de las demás provincias de Espanya, treballant pera que li sia regonegut lo dret que té á administrarse lliurement sos interessos y á recobrar y perfeccionar sos elements de vida que consisteixen principalment en son llenguatge y sa legislació; prescindir en absolut de matisos polítichs que pугan comprometre la sublim empresa que s' ha de portar á cab; y fer una encarnisada guerra á tots los partits monárquichs y republicans, que 's poden comparar per sos efectes á remats de llagosta que com una plaga han caygut ó pretenen caure sobre 'ls poders públichs, pera acabar d' agotar la vida y la paciència d' una nació que en sas condicions especials té fonaments de sobra pera arribar á ser un dels paissos mes richs del mon.

Si de tot això volen dirne que es un Programa de *negacions*, díganho quan vullgan los nostres enemichs que per aixó no 'ns han de convencer de que son una *negació* 'ls drets de Patria ni tampoch sos interessos, essent només *afirmacions* los sistemas monárquich y republicá. Siga d' una ó altre manera lo govern que dega regir ab la autonomia de las regións d' Espanya y la de Catalunya, sobre tot, poch se 'ns en ha de donar á nosaltres de sa naturalesa mentres se presenti realment entés de la cosa pública, honrat en la

administració dels interessos comunals y desvetllat per sa bona gestió en los assumptos que 's relacionin al exterior, respectant fins allà ahont s' hagin convingut las atribucions dels organismes á sa superior autoritat subjectes.

Tal vé á ser compendiadament lo modo de pensar del nostre CENTRE CATALÁ que s' ha constituït independent pera ajudar á la causa catalanista; y prenent per lema aqueixas opinions, vos cridém á tots los sabadellenchs á son entorn pera que no l' abandonéu á sas forsas, precisament ara que s' ha fet acreedor ja á la vostra protecció no faltant, á costa de grants sacrificis, als compromisos que va contraure en sa creació, respecte de sa rectitud de miras y puresa d' intencions.

Aquellas personas sensatas, principalment, que tantas vegadas nos han aplaudit en nostra tasca y qual influencia es decisiva en aquesta ciutat que 'ls ha vist naixer y vetllar per ella sempre sens descans, dehuen venir avuy al costat nostre sense escrúpols já, donchs hem donat provas del que som, fent veurer si sabém ó no mantenir ben alta la bandera que aixecarem al crit de ¡Catalunya y avant!

La Mare espera á tots sos fills ab los brassos oberts y aquestos no deuen ser encara tan ingrats que l' abandonin per mes temps en sa desdita.

Compatricis, la Patria vos necessita y no heu de ser vosaltes los últims que 's posin á sas ordres.

Sabadell 1 Setembre 1887.

Antón de P. Capmany.—*Antón Cirera Campdepadrós.*—*Rafel Llonch Roca.*—*Joseph Got Anguera.*—*Joseph Puig Cassanys.*—*Enrich Durán.*—*Joaquím Casanovas Gari-Montllor.*—*Manel Corominas Ferret.*—*M. Folguera Durán.*—*Modest Durán Folguera.*—*Fermí Ribera.*

DOCUMENTS COMPLEMENTARIS

OFICI
DEL
CENTRE CATALÁ DE SABADELL
AL
CENTRE CATALÁ DE BARCELONA

CENTRE CATALÁ de Sabadell.—En vista de la expressiva comunicació que darrerament ha dirigit V. com á President del *Centre Catalá* de Barcelona al *Centre Escolar Catalanista* de la mateixa ciutat, en la qual queda aludida la nostra *Sucursal* suposant deu tenir un color lliberal y avansat pera estar en armonia ab lo esperit de la població en que s' agita, lo Consell General de aquesta Associació ha acordat per unanimitat en sessió del día 25 del corrent fer la següent pública declaració.

Lo CENTRE CATALÁ de Sabadell no es ni avansat ni retrógrado; y no vol caracterisarse ab cap d' aquestos dos matissos per la senzilla rahó de sa inconveniència é inutilitat. Prestantse igualment á censurables abusos, creyém los dos exagerats, portarian la desdita á Catalunya y estém en la convicció de que un y altre, ben entesos, sense ridiculs apassionaments y subordinats á la idea primordial de patria, poden portar riquesa y benestar á la terra catalana.

Pero hi ha encara un altre argument més poderós que 'ns obliga á despreciar tota classe de tendencias pera la nostra societat y 'l tal es ben be de comprensió general per ser evident consecuencia d' un silogisme tan clar com aquest. Lo CENTRE CATALÁ de Sabadell, d' acort ab las demás Associacions semblants, ha nascut á la vida pera tornarli á Catalunya sa personalitat perduda y donarli al mateix temps prosperitat y benhauransa materials á que se ha fet acreedora per son natural actiu y treballador, estenent tant benéficas influencias en lo possible á las demás provincias d' Espanya: es aixís que pera lograr aquest objecte 's proposa com á medi principal y d' estricta necessitat l' aixecar una inmensa creuada de bons patricis contra totas las collas de

partits polítics xucladors del país: donchs lògich es que ell mateix comensi per despullarse de tota sospitosa inclinació política pera poder servir de bona garantia als que á son si vullgan acullirse assedegats de moralitat, intel·ligència y bona fé en la direcció de la cosa pública.

Per altra part, fins prescindint d' aquestas consideracions, es racional nostra indiferència respecte de tals tendencias d' avensament ó retrocés. Nos trobém per ventura en un país que sab comprendre la llibertat pera parlarli de tal cosa? Ha passat per casa nostra una invasió de traficants d' idees ab lo género de fira, y 'l nostre poble ha sigut miserablement enganyat. Desde l' anomenat Carles VII que li ha promés las llibertats de Catalunya, fins á en Pí y Margall que li ha parlat de la llibertat del individu, cap d' ells se ha descuydat tan màgica imatge pera seduhirlo, y gracias á eixa hipòcrita oficiositat, gran part d' ell se troba avuy dividit en llastimosas fraccions d' infima importancia, corresponents no mes al modo d' entendre la llibertat que tenen en Cánovas, Sagasta ó Lopez Dominguez dintre la Monarquia, y en Castelar, Salmerón, Ruiz Zorrilla y Pí y Margall dintre la República. De tot lo qual n' ha resultat per desdita que las nostras fonts de riquesa davant d' aquesta incalificable mistificació, se troban agitantse en las derrereras convulsions de la agonia, propiciatorias víctimas segurament d' una tan estúpida borratxera de llibertat.

No li 'n parlém d' ella, donchs, al nostre poble. Aixís com aixís tampoch nos entendria y ab perfecta rahó 'ns confondria ab los que fins ara li han vingut cantant la mateixa tonada pera enbadalirlo y despullarlo. Convensut com está de que lliberal no vol dir res, perquè hi han cent mil distints graus de liberalisme que escullir entre 'ls sistemes anàrquich y absolutista, creuria veure en nosaltres un partit més á Espanya y 'ns apartaria com insensats á un cantó del seu camí.

Parlemli en cambi de patria y 's posará tart ó dejorn al nostre costat, porque ell sap ben bé que no més li ha una manera d' esser bon patrià. A sa vista seguim endavant la nostra tasca sens escrúpols pera alcansar lo be de Catalunya y d' Espanya tota, y si uns cops en nostra propaganda passém per avansats y altres passém per retrógrados, poch cas debem ferne de la cridoria dels nostres enemichs sempre disposats á bescantarnos. Mentres ells nos censurin, será que 'ls hi fem nosa y cada vegada que 'ls radicals nos motejin de absolutistas y aquestos de radicals, bona proba 'ns darán de que passém dreturers, lluny de tots los apestats, per la via de la regeneració.

Tals son las rahons que 'ns han mogut, donchs, á la elecció del nostre procedir completament neutral respecte á la política. Molt més podriam dir sobre 'l particular, pero de segur no han de faltar ocasions pera ferho en lo

trascurs de nostra propaganda, y avuy nos havém allargat ja massa en la present manifestació. Avans d' acabar, no obstant vindrá be dir quatre mots més referents al assumpto, per ser aquest de forsa major.

Diu V. en sa comunicació al *Centre Escolar* que en las "Associacions catalanistas d' esperit lliberal ó avansat deurán respectarse las minorías absolutistas ó retrógadas. A lo qual se 'ns ocorre á nosaltres replicar ab las preguntas següents: ¿Y per qué hem d' establir majorías y minorías en las nostras filas? ¿Es aixís com devém predicar la unió de tots los elements sota la bandera de la patria? Oh, no; de cap de las maneras. Fora distincions sutils que sols servirían pera tenir als uns constantment enorgullits y als altres eternament humiliats. Los bons elements catalanistas deuen estar abressats per llassos molt més sólits que un irrisori respecte de las majorías á las minorías. Aquets llassos tendirían sols á desmembrar y per aixó devém rebutjarlos. Suprimint las inútils tendencias, suprimirém las fatals desmembracions. Lo nostre mal no 'l veyém pas en cap idea política *per se* sino en los que la han explotat cínicament y de tal distinció n' havém de deduhir que pera nosaltres totas poden ser saludables (á no ser extremadas,) mentres trobin dignes intérpretes que las sápigán posar en práctica lliures de mesquinas passions y mentres aquestas ideas se moguin dintre del respecte dels drets de Catalunya. No devém tenir, donchs, predilecció per cap d' ellas, las circunstancias be 'ns ho dirán prou quína es la més bona d' escullir en la época oportuna.

Ben contraria de protegir tals divergencias, devém atacarlas en absolut y fer la lliga catalanista tan forta que sols respiri al exterior com un sol home pera anatomitzar als farsants que 'ns tenen subjectes á sas pesadas bromas. Al que vullga ser absolutista y catalanista al mateix temps no li faltarán pas bons costats si 's queda ab los carlins que prometen los furs de Catalunya; y als que desitjin alardejar á la vegada de ser molt catalanistas y molt liberals, ni sisquera será necessari que 'ls hi signém ab lo dit la fracció més popular dels federals autonomistas sinalagmáticos y pactistas de 'n Vallés y Ribot, residents á Barcelona.

Nosaltres volém ser purs encara que siguém poch, porque aixís anirém mes units. Acceptarém, aixó sí, als procedents dels partits polítics que vingán á purificarse en lo Jordan de las nostras aspiracions, pero 'ls acceptarém *sub conditione* pera rebutjarlos quan se mostrin encara contaminats de la taca original que dehuen olvidar en bé de Catalunya al entrar en nostre camp. Y si algun dia en nostras filas s' hagués de ficar lo corch de una política sistemática pera dividirnos en majorías y minorías estérils, capassas sols de destruirse entre sí sense atendre al bé somniat, allavors nosaltres, los que treballém de bona fé perseguint un nobilíssim objecte, enfonsariam despiadada-

ment la nostra obra en un abim de indiferentisme y d' oblit per no haver de construir indefinidament en nostres cors un edifici que 'ls nostres caps s' empenyarian en derruhir portats per dissencions intestinas.

Veliaquí lo que pensa 'l CENTRE CATALÀ de Sabadell sobre 'ls matissos de las Associacions patrióticas, y aixís te l' honor de comunicarho al *Centre Català* de Barcelona pera que 's digni tenirho en consideració.

Visca V. molts anys.

Sabadell 26 Juliol 1887.—Lo President, *Anton de P. Capmany*.—Lo Secretari, *Joseph Got Anguera*.

Sr. President del *Centre Català* de Barcelona.

ACORT DE DISOLUCIÓ

DEL

CENTRE CATALÀ DE SABADELL

COM A SUCURSAL DEL

CENTRE CATALÀ DE BARCELONA

LO CONSELL DEL "CENTRE CATALÀ" DE BARCELONA, EN SESSIÓ CELEBRADA AVUY, HA PRES PER UNANIMITAT LO SEGÜENT ACORT.

Atenent á que la Sucursal del Centre en Sabadell ha intentat promoure una perturbació, celebrant al efecte un acte públich, del que no va dar coneixement al Consell, y al que, en cambi, va exitar á que hi assistisen altrás Sucursals y Associacions aliadas d' aquest Centre.

Atenent á que la sucursal de Sabadell va dirigir al President que firma, fentla avans pública, una comunicació declarantse en desacort ab las ideas derrerament exposadas per aquell y rebudas ab satisfacció per aquest Centre.

Atenent á que aixís en l' acte públich com en la comunicació esmentada, la Sucursal de Sabadell, tot protestant de voler ser incolora, tant per lo context de la comunicació y discursos, com per la significació y antecedents de algun dels oradors, se presentá baix un matís retrógado molt marcat, lo qual ha de ser un gran obstacle pera la propagació del Catalanisme regionalista en una comarca tan expansiva y amant dels avenços del sigle com Sabadell.

Vistos los següents articles del Reglament general de la sucursal de Sabadell, format ab tota llibertat é independència per sos socis, y que copiats al peu de la lletra diuhen:

"Article 10. La Sucursal estará obligada á subjectar tots sos actes públichs á la autoritat del Consell general del *Centre Català* de Barcelona, avans de verificarlos.

Article 54 (y últim). La Sucursal quedará immediatament dissolta tan pronte com aixís ho ordeni 'l *Centre Català* de Barcelona, del qual depen directament." (1)

Vistos los demás artículos del dit Reglament que confirman ó reforsan encara los transcrits:

Lo Consell general declara dissolta la Sucursal titulada CENTRE CATALÀ de Sabadell, y acorda que 's fasi saber no sols al President que fins aquest moment ha sigut de la mateixa, sino també á tots los membres, á fi de que los que estiguin conformes ab la marcha d' aquest "Centre" puguin proposar quan ho creguin convenient la organisació d' una nova Sucursal.

Barcelona 19 Agost de 1887.—Lo President, *V. Almirall*.—Lo Secretari, *Joseph Ruiz*.

(1) Aquestos dos artículos del nostre Reglament de Sucursal provan ben bé la bona fé de sos organisadors, que sempre imaginaren haverse de guiar directament pel *Centre Català* de Barcelona á qual autoritat se sometian. Avuy las circunstancias han portat las cosas de tal manera, que en lo mes rudimentari del Catalanisme hem hagut de donar nosaltres exemple de rectitud y acert al que havian adoptat per guia. Ab tot, consti sense cap reserva, que no es lo deixeble qui ha avansat massa, sino 'l mestre que s' ha atrassat molt y tal volta s' ha inutilisat ja completament.

ARTICLE PUBLICAT EN LO PERIÓDICH BI-SETMANAL

L' ARCH DE SANT MARTÍ

À IRLANDA

He estat quatre días á Dublín, un á Belfast y pocas horas en los poblets als quals desde la capital se pot anar en carril en una tarde, y en aquest poch temps vaig avansar mes en lo coneixement de la qüestió irlandesa, que no ho havia conseguit durant molts mesos per la lectura de llibres y discursos.

Jo que al escriure sobre 'l meu propi pays no li he amagat la veritat, no jinch pas d' amagarla al parlar d' un que no te ab nosaltres mes de comú, que la simpática consideració de trovarse supeditat á un altre, com lo nostre.

Lo mal de Irlanda no es mes que ún: la miseria, ab son acompanyament obligat de ignorancia y de ruinas. Los fills del pays, que en ell no poden viure, no tenen mes remey que emigrar, augmentant aixís la despoblació d' una terra que fins sens ella se despoblaria. L' home no es pas una excepció en lo regne de la naturalesa. Allí ahont los medis de viure sobran, la rassa 's reproduheix com per art d' encantament, y cada any l' augment se nota. Allí ahont lo menjar falta, sembla que fins la facultat de multiplicarse s' anulí.

Y de la miseria d' Irlanda, no n' es pas la causa principal la subjecció en que durant molts anys se la ha tinguda, sino que es una altra; lo fanatisme y las superticions. Si la Irlanda no 's cura pas d' aquest mal, tant se val que tingui com que no tingui autonomia: lo mer fet de tenir un Parlament propi, no li curará pas la miseria y demés llagas que la acompanyan. Los comparets y terratinents pagarán menos arrendament que no pagan; pero no per tenir que desembossar uns quants xelins menos al any, deixarán de viure miserables.

La Irlanda se trova en iguals condicions á poca diferencia que las demés Islas británicas. Son un pays que no cull lo que ha de ser la base de la sub-

sistencia y ha de procurársela a copia de grans treballs y de molta industria. Cada tros de pa ó tall de carn que arriba á la boca d' un inglés ó d' un irlandés, suposa un moviment extraordinari de ferros y de máquinas. Lo día que un taller se para, hi ha algunas bocas que no menjan, á diferencia dels paissos agricultors, en quins, com lo menjar no falta, ni 'ls mes miserables no arriuan á patir fam.

Y mentres los inglesos y escocesos, reformats (protestants) en llur majoria y per lo tant lliures del fanatisme que als irlandesos, correa, han lograt resoldre lo problema de la vida; los irlandesos ni l' han plantejat encare. Excepció feta de la provincia de Ulster y especialment del districte de Belfast, en quins l' element reformat (protestant) domina, en las demás provincias no hi ha pas prou industria ni prou comerç pera proporcionarse los queviures que mancan. La miseria, donchs, está apoderada d' ells y 'ls despulla. Los inglesos demanan auxili als inginyers que 'ls donan máquinas, y als comerciants que 'ls donan mercats; los irlandesos apurats no trovan altre recurs que acudir al rector ó al sagristá, que 'ls donan moltes oracions y parts de rosari, ab las quals no 's fan pas passar la gana, com los inglesos ab los mercats y máquinas.

Si vol, donchs, Irlanda operar la seva regeneració, no sols ha de aspirar á tenir Parlament propi, sino que ha de fer grans esforços pera traures la miseria de sobre, lo que no conseguirá pas sino comensa per espolsarse lo fanatisme y tót son séguir d' calamitats. Mols de sos fills, avuy emigrats, poden ben dirli quin es lo camí que ha de seguir. Los que al Nort d' América han pogut aprendre en la escola mes práctica de llibertat y tolerancia que hi ha hagut al mon, poden dir á llurs infelisos compatrieis d' Europa, que un pays no 's redimex si no 's reforman y regeneran los caracters, y que res ó poca cosa treuran de la autonomia, sino saben lliurarse del terrible corch, que es la causa principal de llur miseria.

La Irlanda no es avuy mes que respectable per sas desdixas y admirable per los esforços que fa pera recobrar sa autonomia; demá que entri pel camí de la llibertat verdadera, será tan simpática als ulls dels que estimém lo progrés de la humanitat, com l' Estat model que á l' altra banda del Océa van fundar sos companys de desgracia, sos predessors víctimas d' una injusticia semblant á la que ells sufeixen, de part de la mateixa rassa orgullosa que á uns y altres volia ó vol tenir subjectes.

V. ALMIRALL.

